

WSTĘP

Osoby starsze stanowią coraz większy procent polskiego społeczeństwa. Tendencja ta jest efektem między innymi wzrostu średniej długości życia, która w niektórych krajach dla kobiet wynosi około 85 lat. W Polsce zaś jest to prawie 81 lat dla kobiet i 73 lata dla mężczyzn (Główny Urząd Statystyczny, 2014). Sprawia to, że stale przybywa osób w wieku emerytalnym, którym trzeba zapewnić możliwość podejmowania różnorodnej aktywności. Istotną rolę w tym zakresie pełnią działania prewencyjne, które zapobiegają pogarszaniu się sprawności osób w starszym wieku, a także różnorodne formy aktywizacji spowalniające ten proces i zapobiegające zjawisku wykluczenia społecznego. Istotną rolę odgrywa tu terapia zajęciowa.

Terapia zajęciowa w Polsce jest definiowana, a co za tym idzie, także prowadzona w sposób wyraźnie odmienny niż poza Polską – szczególną różnicę widać w stosunku do krajów Unii Europejskiej i Stanów Zjednoczonych. Nie jest też dostosowana do światowych standardów prowadzenia tej formy usprawniania skierowanej do osób starszych. Istotne wydaje się zatem wskazanie różnic w podejściu do terapii zajęciowej w Polsce i za granicą, odmiennych metod pracy oraz tych obszarów, w których wymaga ona zharmonizowania ze światowymi standardami. Omawiając to zagadnienie, analizuję również regulacje prawne, które wpływają bezpośrednio na sposób prowadzenia tej formy terapii w Polsce.

Konsekwencje takiego definiowania terapii zajęciowej, a także niejasności dotyczących kwalifikowania do grupy seniorów, pokazują na przykładzie przeprowadzonych badań empirycznych, uwzględniających uczestników terapii zajęciowej prowadzonej w dziennych domach pomocy społecznej (DDPS) w Poznaniu. W swojej książce staram się przede wszystkim pokazać problemy teoretyczne i definicyjne związane z terapią zajęciową w Polsce. Stanowi to główną oś moich rozważań. Badania empiryczne służyły pokazaniu konsekwencji takich założeń teoretycznych. Koncentrowały się między

innymi na określeniu oferty zajęć proponowanych w ramach terapii zajęciowej oraz analizie sposobów jej prowadzenia.

Ze względu na szeroki potencjał, jaki ma terapia zajęciowa, stanowi ona bardzo ważny element działań prewencyjnych, a także formę aktywizacji i usprawniania seniorów w starzejącym się społeczeństwie. W swoich rozważaniach korzystałam z koncepcji z obszaru psychologii rozwojowej, socjologii oraz geragogiki, jako dyscypliny koncentrującej się w szczególności na różnych aspektach edukacji osób w okresie późnej dorosłości.

Na książkę składa się część teoretyczna (rozdziały pierwszy i drugi), w której prezentuję zagadnienia związane z procesami starzenia się człowieka w perspektywie psychologicznej i społecznej oraz definicje terapii zajęciowej, koncepcje teoretyczne z nią związane i regulacje prawne. W rozdziale trzecim przedstawiam założenia metodologiczne, problemy oraz hipotezy badawcze, a także narzędzia zastosowane w prowadzonych badaniach. Część poświęconą wynikom badań otwiera analiza oferty innych niż terapia zajęciowa aktywności dla osób w okresie późnej dorosłości dostępnych na terenie Poznania. Następnie prezentuję wyniki badań przeprowadzonych na grupie terapeutów zajęciowych oraz uczestników zajęć w dziennych domach pomocy społecznej. Na koniec, w rozdziale czwartym, omawiam konsekwencje specyficznego podejścia do tej formy terapii w Polsce oraz wskazuję konieczność uwzględnienia podczas jej organizowania szerszego niż dotychczas spektrum czynników.